

مریم میرزاخانی، ستاره ریاضیات جهان و جاودانه در تاریخ ریاضی

● رضا حیدری قزلجه، استادیار دانشگاه فرهنگیان تهران ● تصویرگز: سام سلماسی

۱) اواخر اسفند ۱۳۷۶ گروه ریاضی دانشجویان دانشگاه صنعتی شریف، متشکل از مریم میرزاخانی و دو نفر دیگر، پس از شرکت در مسابقات دانشجویی اهواز و کسب رتبه اول کشور، با اتوبوس از اهواز راهی تهران بود. اتوبوس حدود ۲۵ مسافر دیگر هم داشت که بیشترشان دانشجویان ریاضی دانشگاه شریف بودند و جهت شرکت در همایش ریاضی دانشگاه شهید چمران و ارائه مقاله به اهواز سفر کرده بودند. متأسفانه اتوبوس به دره سقوط کرد و هفت دانشجو که اکثرشان از برگزیدگان المپیادهای ریاضی بودند، جان باختند.

میرزاخانی از بازماندگان سانحه، اتفاق آن شب سیاه را به این صورت روایت می‌کند: داشتم فکر می‌کردم شاید دیگر کارون را نبینم. نفهمیدم چه‌طور خوابم برد. اتفاق، درست لحظه‌ای رخ داد که همه احساس می‌کردیم خوشبختیم و به همه آنچه می‌خواهیم، رسیده‌ایم. توی بیمارستان فهمیدم وضعیت اصلاً خوب نیست.

۲) آن شب، سرنوشت مریم ۲۰ ساله آن بود که از حادثه جان سالم به در ببرد تا بتواند چند سال بعد، از هاروارد دکترا بگیرد، در استنفورد استاد دانشگاه شود و در نهایت مهم‌ترین جایزه ریاضیات جهان، مدال فیلدز را به گردن آویزد و در قله ریاضیات جهان بایستد. او با نجات از مهلکه سقوط، به ستاره ریاضیات جهان بدل شد. اما ۲۰ سال بعد از حادثه اتوبوس، نابغه ریاضیات جهان در ۴۰ سالگی بر اثر سرطان روی در نقاب خاک کشید و از میان ما رفت تا دنیا از ذهن زیبا و خلاق او محروم شود.

۳) مریم سال ۱۳۵۶ در تهران به دنیا آمد. بعد از اتمام دوره ابتدایی، وارد مدرسه فرزنانگان تهران شد و از همین دبیرستان دیپلم گرفت. در نزدیکی دبیرستان آن‌ها چند کتاب فروشی بود. از تفریحات مریم این بود که بعد از مدرسه به کتاب فروشی‌ها رفته و کتاب‌های مورد علاقه خود را بخرد. مریم در مورد علاقه کودکی‌اش می‌گوید: بچه که بودم دوست داشتم نویسنده شوم. هیجان‌انگیزترین سرگرمی من خواندن کتاب بود. در حقیقت، هر چیزی که به دستم می‌رسید را می‌خواندم.

۴) میرزاخانی در سال ۱۳۷۳ در المپیاد جهانی ریاضی هنگ‌کنگ با امتیاز ۴۱ از ۴۲ مدال طلای جهانی گرفت. سال بعد، در کانادا با نمره کامل و رتبه اول، باز هم طلای المپیاد جهانی را به دست آورد. او از اولین دخترانی بود که به تیم المپیاد ریاضی ایران راه یافت. مریم اولین دختری بود که در المپیاد ریاضی ایران طلا گرفت. به‌عنوان نخستین دانش‌آموز ایرانی نمره کامل را به دست آورد، همچنین نخستین دانش‌آموز ایرانی بود که دو سال مدال طلا گرفت.

۵) مریم دوره کارشناسی را در دانشگاه شریف طی کرد و در سال ۱۳۸۳ از دانشگاه هاروارد آمریکا زبر نظر مک‌مولن، از برندگان جایزه فیلدز، کارشناسی ارشد و دکترا گرفت. یک سال بعد، نشریه پاپیولار ساینس آمریکا او را به عنوان یکی از ۱۰ ذهن جوان برگزیده جهان انتخاب کرد. میرزاخانی از سال ۲۰۰۴ به مدت چهار سال در دانشگاه پرینستون به تدریس مشغول بود. سپس به استنفورد رفت و در ۳۱ سالگی با عالی‌ترین جایگاه دانشگاهی به‌عنوان استاد تمام در این دانشگاه به کار مشغول شد.

۶ میرزاخانانی در سال ۱۳۹۳ به خاطر کار بر روی «دینامیک و هندسه سطوح ریمانی و فضاهای پیمانه‌ای آن‌ها»، برندهٔ مدال فیلدز شد که عالی‌ترین نشان در ریاضیات است و هر چهار سال یکبار به ریاضی‌دانان برگزیدهٔ زیر ۴۰ سال اهدا می‌شود. وی اولین ایرانی و تنها زن برندهٔ مدال فیلدز در جهان است. بنابراین میرزاخانانی یک الگو برای زنان دنیا شد که موفقیت را در یک رشتهٔ مردسالار از آن خود نمود. کلمهٔ نابغه برانندهٔ این دانشمند ایرانی است. میرزاخانانی در سال ۱۳۷۸ میلادی موفق شد راه‌حلی برای مسئلهٔ مهم «محاسبهٔ عمق حلقه‌های ترسیم‌شده بر روی سطوح هذلولوی» پیدا کند که سال‌های متمادی، برجسته‌ترین ریاضی‌دانان در مقابل آن مسئله به زانو درآمده بودند. نه تنها مسائلی که میرزاخانانی حل کرده مسائل مهمی هستند، بلکه روش‌هایی که برای حل آن‌ها ابداع کرده، به دیگر ریاضی‌دان‌ها ابزار و دیدگاه‌های خوبی برای حل دیگر مسائل می‌دهد.

۷ میرزاخانانی افتخارات زیادی دارد. برای نمونه، در سال ۱۳۹۸ با انتخاب نهاد زنان سازمان ملل، جزو ۷ دانشمند زن تأثیرگذار دنیا برگزیده شد. یا در یک بنیاد علمی جایزه‌ای به نام «مریم میرزاخانانی، مرزهای نو» به مبلغ ۵۰,۰۰۰ دلار ایجاد کرده که هر سال به زنان ریاضی‌دان تازه‌کار که کمتر از دو سال از اخذ دکترای آن‌ها می‌گذرد، پرداخت می‌شود. همچنین، روز تولد او، ۲۲ اردیبهشت از سوی اتحادیهٔ بین‌المللی انجمن‌های ریاضی جهان و با پیشنهاد کمیتهٔ بانوان انجمن ریاضی ایران به عنوان روز جهانی زن در ریاضیات نامگذاری شده است. با جست‌وجو در اینترنت می‌توان دید که افتخارات مریم میرزاخانانی، بسیار بیشتر از این‌هاست. در مطلبی که یونسکو به مناسبت بزرگداشت او منتشر کرد، آمده است: میرزاخانانی در شکل‌دهی دوباره به ریاضیات، به‌ویژه علم هندسه پیشرو بود. او همچنین الهام‌بخش زنان ریاضی‌دان جوان سراسر دنیا و مشوقی برای همهٔ کسانی بود که در پی فعالیت در علوم پایه هستند.

۸ میرزاخانانی یکی از بزرگ‌ترین ریاضی‌دانان دنیا محسوب می‌شود. برخی نهادهای ریاضی او را یکی از ۵۰ ریاضی‌دان بزرگ کل تاریخ معرفی می‌کنند. دیدگاه او نسبت به نوع یادگیری جالب است: بدون علاقه داشتن به ریاضی، ممکن است آن را سرد و بی‌پهلو ببینید. اما ریاضیات، زیبایی‌های خود را تنها به شاگردانِ صبور خود نشان می‌دهد. پرارزش‌ترین بخش مطالعهٔ ریاضی، لحظه‌ای است که می‌گویید آهان؛ هیجان کشف و لذت فهمیدن چیزی جدید، درست مثل احساس ایستادن بالای یک تپه و رسیدن به دیدی واضح و شفاف از منظرهٔ پایین است. به نظر من، لازم نیست همه ریاضی‌دان باشند. ولی فکر می‌کنم خیلی از دانش‌آموزان فرصت کافی را به آن اختصاص نمی‌دهند. خود من هم شکست‌هایی را در ریاضی تجربه کرده‌ام. در دوران راهنمایی (متوسطهٔ اول) در درس ریاضی ضعیف بودم و نمرهٔ ۱۶ هم گرفتم. اما باز هم تلاش کردم تا بالاخره ریاضیات قدری از زیبایی‌هایش را به من هم نشان داد.

۹ ایران ما از گذشته‌های دور تا همین دورهٔ خودمان ریاضی‌دان بزرگ کم نداشته، اما قطعاً میرزاخانانی گل سرسبد آن‌هاست. سرگذشت مریم، داستان دختری است که سال ۱۳۵۶ به دنیا آمد، سال ۱۳۷۶ از حادثهٔ سقوط اتوبوس جان سالم به در برد و در سال ۱۳۹۶ تسلیم سرطان شد. اما نام او در تاریخ ریاضی

جاودانه شد. میرزاخانانی معتقد بود که ریاضی، به درست فکر کردن کمک می‌کند؛ یک پزشک یا کسی که کار دیگری هم می‌کند، اگر ریاضی‌اش قوی باشد، می‌تواند جلوتر و کارآمدتر از همکارانش باشد. مریم و هم‌نسلی‌های ریاضی‌دان او در ایران نشان می‌دهند که بار دیگر محققان ایرانی می‌توانند در سطوح عالی علم سهیم باشند. او نشان داد که پیشرو بودن ایرانی‌ها، موضوعی متعلق به گذشته نیست. آن‌ها می‌توانند در دنیا حرف اول را بزنند.

۱۰ مسئله: اگر غریبال اراستن را برای اعداد ۱ تا ۵۰ به کار ببریم، در این صورت حداکثر پنج عدد مرکب متوالی خواهیم داشت که مثلاً اعداد ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷ و ۲۸ از آن جمله‌اند. آیا می‌توانید هزار تا عدد مرکب متوالی پیدا کنید؟

1. akhbaremi.ir/94183/

برای دیدن پاسخ،
 رمزیننه را اسکن کنید.

۲. خبرگزاری صدا و سیما، کد خبر ۲۴۴۷۶۶۸.

منابع

